

**Tiesību teorijas, tiesību filozofijas un Latvijas tiesību vēstures
jomas 2024./2025. akadēmiskā gada vasaras eksāmena teorētiskās
daļas jautājumu un praktiskās daļas uzdevuma (kāzusa)
vērtēšanas vadlīnijas**

Saturs

Teorētiskās daļas jautājumi	3
1. jautājums. Tiesību teorija	3
2. jautājums. Tiesību filozofija	4
3. jautājums. Latvijas tiesību vēsture.....	6
Praktiskās daļas uzdevums.....	9

Teorētiskās daļas jautājumi

1. jautājums. Tiesību teorija

Latvijas tiesību normu piemērošanas praksē un arī tiesiskajā domā vēl joprojām saskatāma vienkāršota izpratne par tiesību palīgavotiem un to nozīmi.

Sākotnēji rūpīgi neizpētot iepriekšējo un esošo tiesisko regulējumu, tiesību zinātnes un judikatūras tendences, piemērojamās tiesību normas tapšanas vēsturi, arvien tiek pieprasīts šķietami jauns noregulējums, kā rezultātā rodas pārregulācija. Tiesību avotu daudzveidība, to normativitāte un savstarpējā mijiedarbība ir viens no galvenajiem katru tiesisko sistēmu raksturojošiem elementiem. Savukārt tiesību saimju atšķirību noteicošais faktors lielā mērā atkarīgs no konkrētajā tiesiskajā sistēmā dominējošiem un pakārtotajiem tiesību avotiem.

Pēc valsts neatkarības atjaunošanas Latvijas tiesiskā sistēma reintegrējās Rietumu tiesību lokā (precīzāk – kontinentālās Eiropas tiesību saimē), atgriežoties pie kontinentālās Eiropas tiesību saimei raksturīgās tiesību avotu un palīgavotu sistēmas.

1. Paskaidrot, kas ir normatīvo tiesību aktu izstrādes procesa materiāli (sagatavošanas materiāli) tiesību avotu sistēmā un kāda tiem saistība ar tiesību avotu daudzveidības principu, kāds ir to saistošais spēks un pielietošanas mērķis! (3 punkti)

Tiesību avotu iedalījums patstāvīgajos un palīgavotos norāda uz to atšķirīgo normativitāti (vispārsaistoša spēka kritērijs) konkrētajā tiesiskajā sistēmā, taču šāds formālais iedalījums nenozīmē, ka kāds no atsevišķiem tiesību avota veidiem būtu izteikti mazsvarīgs. Tie visi veido vienotu tiesību avotu sistēmu, kurā katrs elements ir saistīts ar citu, un tieši to savstarpējā mijiedarbība ietekmē tiesību tālāku attīstību un tiesību normu piemērotajam palīdz noskaidrot tiesību normu patieso saturu. **1.punkts**

Normatīvo tiesību aktu izstrādes procesa materiāli ir palīgavots, nav vispārsaistošs, nesastāv no tiesību normām. Tie ir tiesību normas pieņemšanas gaitā fiksētie materiāli, kas atspoguļo normas tapšanu un vēsturisko likumdevēja gribu. **1.punkts**

Tie palīdz izsecināt likumdevēja mērķi no visu izstrādes procesa materiālu kopuma un tiesību normas galīgās redakcijas kopīgā konteksta. Kā palīgavots paplašina un padziļina sprieduma juridisko analīzi, noderīgs vēsturiskajā iztulkošanas apakšmetodē, interpretējot tiesību normu. **1.punkts**

2. Nosaukt, kādi ir normatīvo tiesību aktu izstrādes procesa materiālu veidi un izskaidrot, kāda ir to savstarpējā hierarhija jeb nozīme pielietošanā! (3 punkti)

Stenogrammas, komisiju sēžu protokoli, audioieraksti, koncepcijas, priekšlikumi, sarakste, autoru viedokļi, anotācijas, likumprojektu redakcijas, utt. **2.punkti**

Ja nosaukti vismaz 4 – **1 punkts**, ja nosaukti 8 un vairāk – tad **2 punkti**.

Svarīgi parādīt izpratni, ka klasificējot, jāvirzās pa likumdošanas procesa stadijām. Meklējot atbildi iet: 3.lasījums, 2.lasījums, arvien dziļāk, līdz nonāk pie meklētā (interpretējot tiesību normu). **1.punkts**

Var būt arī kāds cits oriģināls algoritms piedāvāts.

3. Kāds tiesību avota veids ir Valsts prezidenta Egila Levita 2022. gada 22. jūnija paziņojums Nr. 21 par likumu “Grozījumi Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumā”, kas satur tiesību zinātnes atziņas? Kāda veida tiesību avots ir Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāja Gaida Bērziņa raksts "Latvijas Avīzē", kurā viņš kritizē Senāta spriedumu kā neatbilstošu likumdevēja gribai, norādot konkrētus sagatavošanas materiālus? (3 punkti)

Valsts Prezidenta paziņojums ir palīgavots, - normatīvo tiesību aktu izstrādes procesa materiāls, jo top likumdošanas procesa ietvaros, pat, ja satur doktrīnas atziņas. **1 punkts**

Autoru komentāri u.c. zinātniski likuma skaidrojumi ir tiesību palīgavots - doktrīna, jo top pēc likuma izsludināšanas. **1 punkts**

G.Bērziņa viedoklis vairs nebūs sagatavošanas materiāls, jo sniegts pēc procesa beigām. Bet noteikti būs tiesību palīgavots. **1 punkts**

Papildus punkts par skaidrojumu, ja pārzina diskusijas par šo jautājumu.

2. jautājums. Tiesību filozofija

Imanuels Kants ir viens no vācu klasiskās filozofijas pilāriem. Vācu klasiskai filozofijai ir ievērojama nozīme Vācijas tiesību attīstībā. Kanta tiesību filozofija gan pārsniedz Vācijas tiesību ietvaru. Kanta idejas ir ievērojami ietekmējušas starptautiskās tiesības un cilvēka pamattiesību izpratni. Īpaši norādāms uz cilvēka cieņas konceptu.

1. Uzrakstiet, kā Kants skaidro (izprot) brīvību kā cilvēka tiesību! 2) Vai pēc Kanta cilvēka brīvība ir vai nav ierobežojama cilvēka tiesība? (3 punkti)

Sagaidāmā atbilde

1) vienīgā, sākotnējā, ikvienam piemītošā, atbilstoši cilvēka cilvēciskumam tiesība. Uzskatāms, ka ir atbildēts, ja saviem vārdiem uzrakstīta saturiska pareiza atbilde, piemēram, brīvība ir ikvienam piemītoša cilvēka tiesība.

2) ir ierobežojuma tiesība, lai viena brīvības patvaļa spētu pastāvēt līdzās citu brīvības patvaļai balstoties uz vispārēja likuma pamata. Uzskatāms, ka ir atbildēts, ja saviem vārdiem uzrakstīta saturiska pareiza atbilde, piemēram, brīvība ir ierobežojama tiesība uz likuma pamata ar mērķi nodrošinātu citu cilvēku brīvību.

Vērtēšanas vadlīnijas

3 punkti, ja atbilde satur norādi uz 1) brīvību kā ikvienam piemītošu cilvēka tiesību un 2) brīvība ir ierobežojama tiesība uz likuma pamata ar mērķi nodrošināt citu cilvēku brīvību.

2 punkti, ja atbilde satur norādi uz brīvību 1) kā ikvienam piemītošu cilvēka tiesību vai 2) brīvība ir ierobežojama tiesība uz likuma pamata ar mērķi nodrošināt citu cilvēku brīvību.

1 punkts, ja no atbildes izriet, ka jurista kvalifikācijas pretendents ir priekšstats par uzdoto jautājumu.

2. Kanta kategoriskais imperatīvs: "rīkojies tikai pēc tādas maksimas, kādu tu reizē vari gribēt topam par vispārēju likumu".

Kādā gadījumā cilvēkam ir jārīkojas saskaņā ar Kanta kategorisko imperatīvu? Vai citas personas mantas piesavināšanās varētu atbilst Kanta kategoriskam imperatīvam? (atbildi īsi jāpamato). (3 punkti)

Sagaidāmā atbilde

1) ir nepieciešamība rīkoties, bet likums nenosaka kādu ierobežojumu.

2) citas personas mantas piesavināšanās ir pretrunā ar Kanta kategorisko imperatīvu, tiesības piesavināties cita mantu nedrīkst kļūt par vispārēju likumu.

Vērtēšanas vadlīnijas

3 punkti, ja atbilde satur norādi uz to, ka 1) personai ir nepieciešamība rīkoties, bet likums nenosaka kādu ierobežojumu un 2) citas personas mantas piesavināšanās ir pretrunā ar Kanta kategorisko imperatīvu, jo tiesības piesavināties cita mantu nedrīkst kļūt par vispārēju likumu.

2 punkti, ja atbilde satur norādi uz to, ka 1) personai ir nepieciešamība rīkoties, bet likums nenosaka kādu ierobežojumu vai 2) citas personas mantas piesavināšanās ir pretrunā ar Kanta kategorisko imperatīvu, jo tiesības piesavināties cita mantu nedrīkst kļūt par vispārēju likumu.

1 punkts, ja no atbildes izriet, ka jurista kvalifikācijas pretendents ir priekšstats par uzdoto jautājumu.

3. Uzrakstiet republikāniskas satversmes 3–4 pamata nosacījumus, kas ir liekami republikāniskas satversmes pamatā jeb kādas pamata vērtības jāņem vērā, izstrādājot republikānisku satversmi! (4 punkti)

Sagaidāmā atbilde

1) visu sabiedrības locekļu brīvības princips,

2) saskaņā ar pamatlikumiem visu padotība kopējai likumdošanai,

3) visu vienlīdzības likums,

4) satversmes pamatā ir sākotnējais/sabiedriskais līgums,

5) izpildu vara (valdība) ir šķirta no likumdevējvaras.

Vērtēšanas vadlīnijas

4 punkti, ja atbilde satur norādi vismaz uz trīs republikāniskas satversmes nosacījumiem

3 punkti, ja atbilde satur norādi uz diviem republikāniskas satversmes nosacījumiem

2 punkti, ja atbilde satur norādi uz vienu republikāniskas satversmes nosacījumu

1 punkts, ja no atbildes izriet, ka jurista kvalifikācijas pretendents ir priekšstats par uzdoto jautājumu.

Papildus punkts, ja atbilde satur norādi vismaz uz četriem republikāniskas satversmes nosacījumiem, šajā komponentē kompensējot iztrūkstošu punktu 10 punktu sistēmā.

3. jautājums. Latvijas tiesību vēsture

Baltijas vietējo likumu kopojuma III daļa (1864) (BVLK III daļa) ir spēkā esošo civiltiesību pamats. Ievērojama nozīme Latvijas civiltiesību attīstībā bija arī Likumam par laulību (1921). Par zināmu noslēgumu civiltiesību attīstībā līdz Otrajam pasaules karam ir uzskatāma Latvijas Civillikuma (1937) (CL) stāšanās spēkā. CL ar grozījumiem un papildinājumiem ir spēkā arī šobrīd.

1. Kādas tiesību skolas garā tika izstrādāta BVLK III daļa? Kādi tiesību avoti tika likti BVLK III daļas izstrādes pamatā? (nav prasīts uzrakstīt konkrētus tiesību aktus, bet tikai pamatā esošos avotus, piemēram, kanoniskās tiesības) (3 punkti)

Sagaidāmā atbilde

1) (vācu) vēsturiskā tiesību skola.

2) BVLK III daļas pamatā esošie avoti bija romiešu tiesības (tostarp pandektu tiesības, kanoniskās tiesības) un ģermāņu tiesības (tostarp vietējās Baltijas vāciešu tiesības un paražas). Vēl citu avotu norāde kā, piemēram, viduslaiku bruņinieku tiesības, zviedru mantošanas tiesības u.tml., vērtējama atzinīgi.

Vērtēšanas vadlīnijas

3 punkti par atbildi, ja norādīts uz (vācu) vēsturisko tiesību skolu, kā arī romiešu tiesībām un ģermāņu tiesībām kā BVLK III pamata avotiem. Sīkāks tiesību avotu skaidrojums nav prasīts. Tomēr atzinīgi vērtējams, ja atbilde satur detalizētu avotu uzskaitījumu, piemēram, pandektu tiesības, kanoniskās tiesības, Baltijas vāciešu tiesības un paražas, viduslaiku bruņinieku tiesības, zviedru mantošanas tiesības u.tml.. Ja atbilde satur šādu detalizētu avotu uzskaitījumu, vērtētājs var apsvērt iespēju piešķirt papildu punktu par Latvijas tiesību vēstures jautājumu, kompensējot iztrūkstošu punktu 10 punktu sistēmā.

2 punkti par atbildi, ja norādīts uz (vācu) vēsturisko tiesību skolu vai romiešu tiesībām un ģermāņu tiesībām kā BVLK III pamata avotiem.

1 punkts par atbildi, no kuras izriet, ka jurista kvalifikācijas pretendents ir priekšstats par uzdoto jautājumu.

2. Kāds mērķis bija Likuma par laulību izstrādāšanai, resp.: ko jaunu ieviesa Likums par laulību? (4 punkti)

Sagaidāmā atbilde

- 1) ieviest laicīgas (civilas) laulības institūtu (vai – turpmāk laulību varēja noslēgt valsts dzimtsarakstu nodaļā –, vai – valsts iestādē).
- 2) laulātā gribas brīvības garantijas – saglabāt laulību vai prasīt laulības šķiršanu valsts tiesā uz likuma pamata neatkarīgi no baznīcu noteiktiem ierobežojumiem.
- 3) vislielākā mērā atvieglo laulības šķiršanu (laulības šķiršanas pamatu uzskaitījums bija plašs, piemēram, laulātā riebums pret laulības dzīvi ar otru laulāto, laulāto abpusēja vēlēšanās šķirt laulību, tiesība šķirt laulību uz laiku u.tml.).

Vērtēšanas vadlīnijas

4 punkti par atbildi, kura satur sagaidāmā atbildē norādītās trīs atbildes (trīs jaunievedumus laulību tiesībās). Laulības šķiršanas pamatu uzskaitījums nav prasīts.

3 punkti par atbildi, kura satur sagaidāmā atbildē norādītās divas atbildes (divus jaunievedumus laulību tiesībās). Laulības šķiršanas pamatu uzskaitījums nav prasīts.

2 punkti par atbildi, kura satur sagaidāmā atbildē norādītu vienu atbildi (vienu jaunievedumu laulību tiesībās). Laulības šķiršanas pamatu uzskaitījums nav prasīts.

1 punkts par atbildi, no kuras izriet, ka jurista kvalifikācijas pretendents ir priekšstats par uzdoto jautājumu.

3. Uzrakstiet, kas bija CL pamata avots! Vai CL tā pamata redakcijā pieļāva dzimumu nevienlīdzību? (Jā/Nē, īss pamatojums, minot vismaz divus piemērus). Kāds bija lielākais ieguvums Latvijas tiesību sistēmai no CL stāšanās spēkā? (3 punkti)

Sagaidāmā atbilde

1) BVLK III daļa (jeb Vietējo likumu kopojums kā to pārtulkoja latviešu valodā) bija CL pamata avots. Nozīmīgi avoti bija arī Šveices Civillikums, Vācijas Civillikums un Likums par laulību.

2) Jā, CL tā pamata redakcijā pieļāva dzimumu nevienlīdzību.

Piemēram, laulātiem nespējot vienoties vīram/tēvam piederēja izšķirošā balss (85., 177. p.) Māte gan varēja lūgt bāriņtiesu, lai tā aicina tēvu grozīt savu gribu vai rīcību attiecībā pret bērniem, vai uzdot bērnu audzināšanu mātei (178. p.). Tāpat sieva dabūja vīra uzvārdu (86. p.). Tēvam gan bija papildu pienākumi, piemēram, bērnu uzturēšanas pienākums visu pirms gulāš uz tēvu, bet uz māti tikai samērā ar viņas mantas stāvokli (179. p.).

Piemēram, vīram visā laulības pastāvēšanas laikā vienam pašam piederēja tiesības pārvaldīt un lietot visu sievas mantu (90. p.). Izņēmums bija sievas atsevišķā manta (91. p.). (pastāvēja gan tiesības noteikt ar līgumu visas mantas šķirtību, 117.–123. p.). Sieva bez vīra piekrišanas nevarēja rīkoties ar mantu, kas atradās vīra pārvaldībā un sievas noslēgtie līgumi bez vīra piekrišanas par vīrā pārvaldībā esošu mantu nebija spēkā (92. p.).

3) Lielākais ieguvums bija līdz tam Latvijā pastāvējušā civiltiesību partikulārisma novēršana (vai – visai Latvijai viena civillikuma izstrāde un šī likuma stāšanās spēkā visā Latvijas teritorijā).

Vērtēšanas vadlīnijas

3 punkti par atbildi, kura satur sagaidāmā atbildē norādītās divas atbildes.

2 punkti par atbildi, kura satur sagaidāmā atbildē norādītu vienu atbildi.

1 punkts par atbildi, no kuras izriet, ka jurista kvalifikācijas pretendents ir priekšstats par uzdoto jautājumu.

Praktiskās daļas uzdevums

Pēterim Pīlādzim bija tiesvedība par atvaļināšanu no dienesta Valsts policijā sakarā ar neatbilstību dienestam. Kā pamatu Pētera Pīlādža atvaļināšanai iestāde bija norādījusi nevainojamas reputācijas zudumu, jo Pētera Pīlādža aktivitātes sociālos tīklos (dienesta formā filmējot TikTok video un komentējot aktuālos politiskos un sabiedriskās dzīves notikumus, agresīvi diskutējot komentāros, kā arī vēlās vakara stundās publiski sarakstoties ar politiķiem X platformā) mazinot uzticēšanos Valsts policijai un nodarot būtisku kaitējumu dienesta reputācijai. Tāpēc turpmāka Pētera Pīlādža atrašanās dienestā neesot savienojama ar sabiedrības interesēm.

Pēteris Pīlādzis pieteikumā tiesai norādīja, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 4.pants neparedz kā obligāto prasību dienesta pildīšanai nevainojamu reputāciju un attiecīgi nav konstatējama neatbilstība dienestam, kas būtu tiesisks pamats atvaļināšanai no dienesta.

Apgabaltiesa apmierināja Pētera Pīlādža pieteikumu un atcēla iestādes lēmumu par viņa atvaļināšanu no dienesta. Pēc iestādes kasācijas sūdzības lietu kasācijas kārtībā izskatīja Senāts. Senāts spriedumā norādīja, ka prasība pēc Valsts policijas amatpersonas nevainojamas reputācijas ir vispārējs tiesību princips un katram policistam tāda ir jābūt. Lai arī šī prasība neesot ietverta Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 4.pantā, tiesai esot jāņem vērā arī likuma 7.panta pirmās daļas 3.1.punkts un pienācīgi jākonkretizē ģenerālklausula “nevainojama reputācija” konkrētajā lietā. Ja ir zudusi nevainojama reputācija, tas ir pamats atvaļināšanai sakarā ar neatbilstību dienestam. Senāts atcēla spriedumu un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai apgabaltiesai.

Pirms apgabaltiesa paspēja lietu izskatīt vēlreiz no jauna Senāts citā lietā – skatot jautājumu par ugunsdzēsēja nevainojamu reputāciju – kopsēdē atzina, ka nevainojamas reputācijas prasību likumdevējs Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 4.pantā īpaši nav paredzējis un tas ir apzināts likumdevēja lēmums. Jautājums par tādiem pārkāpumiem, kas skar dienestā esošas personas reputāciju, ir risināms Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārbildības likumā noteiktajā kārtībā, ne ar atvaļināšanu no dienesta nevainojamas reputācijas zuduma dēļ. Personas atvaļināšana no dienesta ir būtisks personas pamattiesību ierobežojums, un tam nepieciešams skaidrs un nepārprotams tiesisks pamats. Ja likumdevējs nav šādu tiesību normu likumā ietvēris, pamattiesības nevar ierobežot tiesību tālākveidošanas vai ģenerālklausulas konkretizācijas ceļā. Senāta kopsēdes spriedumam trīs tiesneši, kas bija skatījuši Pētera Pīlādža lietu, pievienoja atsevišķās domas, kurās nepiekrita vairākam un vēlreiz atkārtoja argumentāciju par nevainojamās reputācijas zudumu kā pietiekamu pamatu atvaļināšanai no dienesta.

Apgabaltiesā, atkārtoti izskatot lietu no jauna, Pēteris Pīlādzis norādīja uz Senāta kopsēdes spriedumu, uzsverot, ka jaunāks Senāta spriedums atceļot vecākā spriedumā ietvērto likuma interpretāciju, kā arī to, ka Senāta kopsēdes spriedumam esot augstāks juridiskais spēks kā parastam spriedumam. Līdz ar to viņa lietā būtu piemērojams Senāta kopsēdes spriedums. Sava

viedokļa pamatošanai Pēteris Pīlādzis atsaucās uz Lundas Universitātes Zviedrijā profesoru Aleksandru Pečeniku un iesniedza viņa grāmatas “On Law and Reason” izdruk. Šajā grāmatā Pečeniks bija analizējis iespējamās judikatūras atziņu kolīzijas, norādot, ka augstākā autoritāte starp tiesu nolēmumiem ir Augstākās tiesas lemtajam, bet starp Augstākās tiesas nolēmumiem – tiem, kas pieņemti plenārsēdēs (kopsēdēs) (Peczenik, On Law and Reason, C9 a un b princips, p.344). Pēteris Pīlādzis uzsvēra, ka vēsturiski daļa Latvijas teritorijas bijusi Zviedrijas kontrolē un līdz ar to Zviedrijas tiesību doktrīnu varot izmantot Latvijas likumu iztulkošanai, jo Zviedrijas tiesības ietekmējušas Latvijas tiesību vēsturisko attīstību. Tāpat tiesību vēsturnieki esot izpētījuši, ka judikatūras teorijas aizsākumi Latvijas teritorijā konstatējami tieši zviedru laikos.

Iestādes pārstāvis atsaucās uz Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmo daļu un uzsvēra, ka tiesai nav tiesību pārvērtēt tiesību normu interpretāciju, ko Senāts devis konkrētajā lietā. Šāda rīcība būtu tīšs likuma pārkāpums un pamats saukt tiesnesi pie disciplināratbildības. Uz to Pēteris Pīlādzis norādīja, ka Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmā daļa neatbilstot ne Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr.2004-16-01 15.punktam, ne arī Satversmes 83.pantā paredzētajam tiesu varas neatkarības principam, kā arī ierobežojot tiesneša neatkarību un personas tiesības uz taisnīgu tiesu. Tāpat Pēteris Pīlādzis norādīja, ka šajā lietā esot tieši jāpiemēro Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr.2004-16-01 15.punkts, jo tas esot vispārsaistošs tiesību avots.

Jautājumi

1.1. Kurā Senāta lietā sniegtā tiesību normu interpretācija un kāpēc ir piemērojama, no jauna izskatot Pētera Pīlādža lietu apgabaltiesā.

Par pareizo atbildi piešķirams **1 punkts**.

1 punkts piešķirams, ja norādīts, ka izmantojama Senāta kopsēdē sniegtā tiesību normas interpretācija, nevis konkrētajā lietā pieņemtajā Senāta spriedumā sniegtā tiesību normas interpretācija, un sniegts attiecīgs pamatojums.

Lai arī Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmā daļa norāda, ka būtu izmantojama konkrētajā lietā pieņemtajā Senāta spriedumā sniegtā tiesību normas interpretācija, šajā reizē tas nenovestu pie pareiza un taisnīga lietas risinājuma.

Senāta kopsēdē sniegtā tiesību normas interpretācija ir jaunāka – tā veikta pēc Senāta sprieduma konkrētajā lietā pieņemšanas. Tāpat kāzusā sniegtā norāde, ka kopsēdes spriedums pieņemts ar balsu vairākumu un trim tiesnešiem bijušas atsevišķās domas (tiem, kas bijuši Senāta sastāvā konkrētās lietas izskatīšanā), pievērš uzmanību, ka Senāta spriedumā konkrētajā lietā sniegtā tiesību normas interpretācija neatspoguļo Senāta vairākuma aktuālo nostāju tiesību jautājuma risināšanā.

Notikusi judikatūras maiņa un šī maiņa jāņem vērā, lai nonāktu pie pareiza un taisnīga lietas risinājuma.

1.2. Kura tiesību norma un kāpēc nosaka attiecīgās Senāta sniegtās tiesību normu interpretācijas izvēli, no jauna izskatot Pētera Pīlādža lietu apgabaltiesā.

Par pareizo atbildi piešķirams **1 punkts**.

1 punkts piešķirams, ja tiek norādīts uz tiesas (tiesneša) padotību likumam un tiesībām, kā arī tiesību avotu daudzveidības principu kā tiesisko pamatu Senāta sniegtās tiesību normu interpretācijas izvēlei, attiecīgi pamatojot šo principu nozīmi. Pieļaujama norāde uz Satversmes 83.pantu, bet arī tādā gadījumā nepieciešams izskaidrojums par padotību likumam un tiesībām. Norāde uz Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmo daļu konkrētajā gadījumā ir aplama. Tiesas (tiesneša) padotība likumam un tiesībām nozīmē, ka tiesa lietu izspriež atbilstoši tiesību normām, lai nonāktu pie taisnīga, pareiza un Latvijas tiesiskās sistēmas pamatnormai atbilstoša lietas risinājuma. Savukārt tiesību avotu daudzveidības princips norāda uz tiesību avotiem, kurus tiesai jāizmanto, lai nonāktu pie šāda lietas risinājuma. Viens no tiesību avotiem ir judikatūra, tostarp Senāta judikatūra, kas izmantojama lietas izspriešanā. Tiesai ir pienākums lietu izspriest atbilstoši aktuālajai judikatūrai, tostarp ņemot vērā, ka judikatūra var tikt mainīta. Tas savukārt atbilst tiesiskās vienlīdzības un tiesiskās drošības principiem.

1.3. Pamatojiet, kāda juridiskā metode ir jāpielieto šajā gadījumā, lai panāktu taisnīgu, pareizu un Latvijas tiesiskās sistēmas pamatnormai atbilstošu risinājumu?

Par pareizo atbildi piešķirams **1 punkts**.

1 punkts piešķirams, ja tiek norādīts uz teleoloģisko redukciju kā juridisko metodi, kas izmantojama konkrētā tiesību jautājuma atrisināšanai, izskaidrojot tās pielietošanu konkrētajā gadījumā.

Nepieciešams teleoloģiski reducēt Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmo daļu tiktāl, ciktāl tā neparedz izņēmumus no Senāta konkrētajā lietā sniegtā tiesību normu iztulkojuma obligātuma principa. Attiecīgās tiesību normas mērķis ir nodrošināt, ka Senāta sniegtā tiesību normu interpretācija tiek ievērota konkrētajā lietā un zemākas instances tiesa lietu vēlreiz neizlemj pretēji Senāta sniegtajai tiesību normas interpretācijai. Proti, ar šo tiesību normu tiek izslēgtas zemākas instances tiesas iespējas iebilst Senāta sniegtajai tiesību normu interpretācijai, kas sniegta konkrētajā lietā. Šim regulējumam ir leģitīms mērķis – personas tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšana, procesuālā ekonomija un efektivitāte (personai konkrētā lietā nav jācieš vai jātērē laiks tiesvedībā tādēļ, ka ir atšķirīga pieeja tiesību normas interpretācijai dažāda līmeņa tiesās. Ja Senāts ir izteicies par tiesību normas interpretāciju, konkrētā lieta ir jāizspriež atbilstoši Senāta sniegtajai interpretācijai).

Vienlaikus Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmās daļas teksts aptver arī gadījumu, kad laikā pēc Senāta sprieduma konkrētajā lietā ir mainījusies Senāta judikatūra. Formāla Senāta sprieduma piemērošana lietā, apzinoties, ka tas vairs neatbilst aktuālajai Senāta judikatūrai, nesasniegto mērķi un taisnīgi neatrisinātu lietu. Tādēļ šajā gadījumā Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmās daļas teksts teleoloģiski reducējams, lai sasniegtu mērķi – izspriestu taisnīgi un pareizi konkrēto lietu atbilstoši aktuālajai Senāta judikatūrai (īpaši ņemot vērā, ka Senāts par konkrēto tiesību jautājumu izteicies kopsēdē).

1.4. Vai un kāpēc pastāv Pētera Pilādža norādītā pretruna starp Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmo daļu un Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr.2004-16-01 15.punktu?

Par pareizo atbildi piešķirams **1 punkts**.

1 punkts piešķirams, ja tiek parādīts, ka pretruna nepastāv, un attiecīgi šis secinājums izskaidrots. Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr.2004-16-01 risināts jautājums par judikatūras

atziņu, kas formulētas citā lietā, saistošo spēku, izdarot attiecīgo secinājumu. Savukārt Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmā daļa risina jautājumu par judikatūras atziņas, kuru sniedzis Senāts, iztulkojot tiesību normu, spēku konkrētajā lietā, izskatot lietu pēc Senāta sprieduma no jauna zemākas instances tiesā.

2.1. Vai pamatots Pētera Pilādža arguments, ka Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmā daļa neatbilst Satversmes 83.pantam? Īsi pamatojiet!

Par pareizo atbildi piešķirams **1 punkts**.

1 punkts piešķirams, ja tiek norādīts, ka pretruna ar Satversmes 83.pantu nepastāv un sniegts attiecīgā secinājuma pamatojums.

Šis jautājums netieši skarts Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr.2002-06-01, kur tiesa citējusi līdzīga satura normu Civilprocesa likumā par Senāta sprieduma obligāto raksturu, bet nav saskatījusi šādas normas esībā problēmas (secinājumu daļas 2.1.punkts). No Satversmes tiesas argumentācijas arī izriet, kāpēc tas tā ir, jo tiesa norāda: “[..] likumos noteiktā tiesas nolēmumu pārsūdzēšanas iespēja paredz tiesneša pienākumu ievērot likumu, to pareizi tulkot un piemērot praksē, nevis interpretēt patvaļīgi pēc savas brīvas gribas un izpratnes” (secinājumu daļas 2.4.punkts). Proti, lietā jau ir pieņemts Senāta spriedums, kurā sniegta tiesību normas interpretācija. Atkārtoti izskatot lietu zemākas instances tiesā, vēlreiz strīds par Senāta sniegtās interpretācijas pareizību nedrīkstētu pastāvēt.

2.2. Pamatojiet, kura juridiskā metode jāpielieto, lai pārbaudītu Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 83.pantam?

Par pareizo atbildi piešķirams **1 punkts**.

1 punkts piešķirams, ja norādīts uz augstāko kritiku (tiesību normas konstitucionalitātes pārbaudi) un ieskicēts, ka šajā gadījumā pārbaudāms, vai nepastāv vertikālā tiesību normu kolīzija (proti, pretruna starp likumā ietvertu rakstīto tiesību normu un Satversmes 83.pantā atspoguļotajiem demokrātiskas tiesiskas valsts vispārējiem tiesību principiem). Ja atbildē norādīts uz nepieciešamību vērtēt pēc pamattiesību ierobežojumu pārbaudes kritērijiem (likums – leģitīms mērķis – samērīgums), attiecīgā atbilde nav pareiza, jo šis nav pamattiesību ierobežojuma jautājums.

2.3. Kādā veidā metodoloģiski pārbaudāma Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmās daļas atbilstība Satversmes 83.pantam?

Par pareizo atbildi piešķirams **1 punkts**.

1 punkts piešķirams, ja secīgi tiek parādīta izpratne par augstākās kritikas (tiesību normas konstitucionalitātes pārbaudes) soļiem konkrētajā gadījumā.

Kā šādi soļi veicami: 1) Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmās daļas satura noskaidrošana (tiesību normas interpretācija); 2) Satversmes 83.pantā ietvertu demokrātiskas tiesiskas valsts vispārējo tiesību principu atvasināšana un konkretizācija, nosakot vispārējo tiesību principu tvērumu konkrētajā gadījumā; 3) Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmās daļas pārbaude pret vispārējiem tiesību principiem, konstatējot, ka konkrētajā gadījumā kolīzija neveidojas (nav pretruna, proti, Satversmes 83.pants pieļauj, ka, ja lieta vēlreiz tiek izskatīta pēc Senāta sprieduma, tajā Senāta sniegtā tiesību normas interpretācija ir juridiski saistoša).

3.1. Pamatojiet, vai pieļaujama atsaukšanās uz Aleksandra Pečenika grāmatu?

Par pareizu atbildi piešķirams **1 punkts**.

1 punkts piešķirams, ja sniegta pareiza atbilde, ka var izmantot, un attiecīgs pamatojums, kāpēc, proti, ka arī citu valstu tiesību zinātnieku pētījumi var būt tiesību palīgavots Latvijas tiesiskajā sistēmā.

Uz Aleksandra Pečenika grāmatu var atsaukties kā tiesību palīgavotu (doktrīna). Doktrīnai pieder ne vien Latvijas tiesību zinātnieku darbi, bet arī citu tiesisko sistēmu (šajā gadījumā Zviedrijas) zinātnieku darbi, ja tajos ietvertās atziņas ir izmantojamas Latvijas tiesiskajā sistēmā un ir pareizas un palīdz nonākt līdz taisnīgam un pareizam lietas risinājumam. Uz konkrēto Aleksandra Pečenika grāmatu bijušas atsauces un tā ir izmantota juridiskās metodes mācības attīstībā Latvijā.

3.2. Pamatojiet, vai Pētera Pīlādža sniegtais pamatojums šā avota izmantošanai ir pareizs?

Par pareizu atbildi piešķirams **1 punkts**.

1 punkts piešķirams, ja sniegta pareiza atbilde, ka Pētera Pīlādža pamatojums ir nepareizs, un attiecīgi sniegts pamatojums, kāpēc, proti, vēsturiska saikne ar Zviedrijas tiesisko sistēmu pagātnē vien nepamato iespēju izmantot šīs tiesiskās sistēmas doktrīnu kā tiesību palīgavotu Latvijas tiesiskajā sistēmā, kā arī Latvijas tiesiskajā sistēmā nav attīstīts priekšstats par judikatūras hierarhiju tādā veidā, kā to apraksta Aleksandrs Pečeniks grāmatā.

Aleksandra Pečenika grāmata var tikt izmantota kā tiesību palīgavots tāpēc, ka tajā ietvertās atziņas ir saskanīgas ar Latvijas tiesiskās sistēmā valdošo izpratni par tiesību normu piemērošanas procesu un juridisko metožu mācību un var sekmēt pareiza un taisnīga lēmuma pieņemšanu lietā.

Latvijas tiesību teorijā nav attīstīts priekšstats par judikatūras hierarhiju un judikatūras atziņu kolīziju risināšanu tādā veidā, ka priekšroka dodama kopsēdes spriedumam.

3.3. Kāda bijusi Zviedrijas tiesiskās sistēmas vēsturiskā ietekme uz tiesu varu Latvijas teritorijā?

Par pareizu atbildi piešķirams **1 punkts**.

1 punkts piešķirams, ja atbildē pareizi uzrādīti vismaz divi konkrēti faktori, kur saskatāma Zviedrijas tiesiskās sistēmas ietekme uz tiesu varu Latvijas teritorijā.

Būtiskākie faktori: 1) tiesas funkcijas nošķiršana no pārvaldes funkcijas; 2) prasība pēc jurista (tiesības zinošiem vīriem) tiesas sastāvā gan zemes tiesās, gan hoftiesā; 3) pieeja valsts tiesām visu kārtu personām, arī zemniekiem (pavalstniecības principa prioritāte pār kārtas principu). Pētera Pīlādža arguments par judikatūras aizsākumiem zviedru laikos nav precīzs un neatbilst norādītajos avotos konstatētajam.